

Légvár- építők

Légvár szavunk olyan gyorsan meghonosodott, mintha mindig is a miénk lett volna, pedig alig kétszáz éve használjuk. Németből vettük át szó szerinti, ún. tükörfordítással (Luftschloss, ejtsd: luftslossz = lég+vár). Maga a *lég* is fiatalnak számít, 1811-ben alkotta meg a levegő-égből nagy nyelvújítónk, Kazinczy Ferenc. A *vár* viszont öreg szó, a tihanyi bencés apátság közel ezeresztendő alapítólevelében már szerepel.

Az összetétel tagjainak nemcsak a kora különbözik: a lég anyagtalan, könnyed, lebbenő, a vár szilárd és nehézkes.

A légvár olyan vár, ami nincs. Képzeletünk szülötte. Vágyalom, káprázat, fantázia, csak átvitt értelemben használjuk. Az 1862-es Czuczor-Fogarasi szótár szerint: A valósággal számot nem vető, minden reális alap nélkül való... ábránd. Ballagi Mór 1873-as szótára sem elnézőbb: üres képzeleteknek nevezi a légvárat, és azt írja: légvárat építeni, hiú reményeket táplálni.

Szinte látjuk a tudós nyelvészeket, amint fejüket csóválva, rosszallóan sorolják be a józan valóság talajáról felröppenő légvárat a légsűrítők és légüstök kézzelfoghatóbb sorába.

Költőink és íróink azonban kapva-kapnak az új szón, és árnyaltan használják. Az elérhetlent, az elmúlást, az összeomlást, reménytelenséget jelképezik vele. Vörösmarty légvár-sorsúnak nevezi a múlandót. Arany János az eltűnt ifjúsággal azonosítja, és elsiratja: *Az az ábránd: elenyészett; / Az a légvár - füstgomoly; / Az a remény, az az érzet, / Az a világ - nincs seholl!* Petőfi öreg tolvaja a jövő szikláin épít légvárat. Kosztolányi a költőket nevezi a légvár katonáinak, akik légi szavakból és kemény szeretetből építkeznek. Kormos István légvára a múlt: *Szélház... Emlékek kőkolonca!* Krúdy Gyula híres hőse, Szindbád attól szenved, hogy a legtöbb magunk építette légvár összeomlik.

Mégis, az emberiség története azt bizonyítja, hogy a légvárépítés nem kilátástalan vállalkozás,

ha tehetséggel, elszántsággal és kitartó munkával fognak hozzá.

Kolumbusz Kristóf Indiába akart eljutni az Atlanti-óceánon át, mert a szárazföldi karavánutak évekig tartottak és rendkívüli veszélyekkel jártak. Meg is találta 1492-ben az óceán túlsó partján a szárazföldet; a légvár, amiről álmodott, tulajdonképpen valóra vált, ha nem is úgy, ahogyan elképzelte. India helyett egy új, ismeretlen földrész állta útját: Amerika.

Henrik Schliemann (ejtsd: slíman) sokat hallott édesapjától az ókori görögökről és a trójai háborúról. A német kislány elbűvölte a történetek, és elhatározta, ha felnő, megkeresi Tróját. Homérosz *Íliászát* mindenki kitalált történetnek vélte, egyedül ő hitt a helyszínek leírásának. Rengeteg munkával - és szerencsével - vagyont gyűjtött, nyelveket tanult, egyetemi tanulmányokat folytatott. Nem törődve a gáncsoskodókkal, ötvenévesen hozzáfogott a régi ábránd megvalósításához. Ásatásai 1873-ban Hisszarlik dombján (a mai Törökország területén) sikerrel jártak. Nem is egy várost talált, hanem egymás alatt kilencet, köztük a homéroszi Tróját is.

1799-ben Erdélyben egy tizenöt esztendőszékely legényke háromszáz kilométert gyalogolt falujából a nagyenyedi kollégiumba, hogy ott szolgadiákként tanulhasson. Az ő légvára a magyarok őshazája volt, meg akarta keresni. Ezért vértette fel magát már diákként tucatnyi nyelvvél, majd külföldi egyetemeken további ismeretek szerzésével. Azután elindult Ázsiába, ahol tíz éven át tibeti buddhista kolostorok könyvtáraiban kereste a magyarok nyomait. Közben megírta az első tibeti nyelvtankönyvet és a tibeti-angol szótárt, amelyek Kalkuttában jelentek meg.

Az őshazát ugyan nem találta meg, keresése közben érte a halál, de Kőrösi Csoma Sándor nevét az egész világ ismeri. Dardzsilingben lévő síremlékéhez Keletről és Nyugatról zarándokolnak tisztelői.

Csontváry Kosztka Tivadart, egyik legnagyobb 20. század eleji festőnkét megszállottnak, sőt bolondnak tartották kortársai Napútnak nevezett elmélete és fantasztikus színei miatt. Hatalmas vásznait sátorponyvának akarták eladni örökösei, ma csodájára jár műveinek a világ.

Azt az árva és szegény pesti kamaszfiút sem vették komolyan - sőt csúfolták is a makói gimnáziumban osztálytársai -, aki a mostani József Attila utca sarkán 1921 tavaszán megmutatta verseit egyetlen makói barátjának, és megjósolta, hogy róla itt egyszer utcát neveznek el.

Első kézből ismerem a történetet: az iskolatárs apám volt, a költőgyerek József Attila. Egész alakos szobra épp azon a helyen áll Makón, ahol szavai annak idején elhangzottak.

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE